

ČSLA — realizátorka revolučního vojenskopolitického odkazu IX. sjezdu KSČ

„Naši snahou musí být vybudovat naprosto spolehlivou armádu, věrnou lidu, zcela oddanou lidové demokratickému řádu, vyspělou politicky, prochnutou uvědomělou kázní, vládouci vysokým vojenským uvědoměním a vybavenou moderními zbraněmi a technickými prostředky. Musíme se stále zdokonalovat a učit, zejména pak od našeho nejvyššího spojence, armády sovětské. Naši povinností bude jít vždy s požadavky doby a s pokrokem vojenského vývoje. Úkolem je dosáhnout toho, aby se armáda stala pevnou a spolehlivou záštitou svobody, nezávislosti a lidové demokratickému řádu.“

*Armádní rozkaz prezidenta Klementa Gottwalda
z 16. června 1948.*

V květnu roku 1984 si připomínáme třicáté páté výročí konání historického IX. sjezdu KSČ, který zaujal významné místo v dějinách naší strany, celé společnosti a armády. Jako sjezd budovatelů socialismu vytyčil generální linii výstavby socialismu v Československu, formuloval linii vojenské politiky KSČ pro výstavbu armády socialistického typu a tak položil pevné základy naší socialistické přítomnosti a budoucnosti a také vojenského zabezpečení revolučních socialistických vymožeností.

Připomenutí si IX. sjezdu KSČ jako historického mezníku ve vývoji naší společnosti a armády v současné složité meziná-

rodní situaci není samoúčelné. Je příležitostí k přehlednutí cesty, kterou naše společnost a armáda pod vedením KSČ prošla, a je potvrzením, že Komunistická strana Československa vždy vycházela ve své vojenské politice z vojenskoteoretického a vojenskopolitického odkazu klasiků marxismu-leninismu i mezinárodního dělnického a komunistického hnutí, z principů proletářského a socialistického internacionalismu. Je příležitostí k ocenění těžké a nezištné práce mnohých příslušníků velitelského sboru, kteří v těchto letech posílili dělnicko-rolnické jádro velitelského sboru naší armády, stali se realizátory vojenskopolitické linie IX. sjezdu KSČ a

dosud se nezastupitelným způsobem úspěšně podlejí na upevňování bojovnosti naší armády.

Novodobá revoluční tradice našeho lidu, strany a armády, položená IX. sjezdem KSČ, působí jako významná motivační síla

příslušníků armády při plnění úkolů vojenské politiky strany, stanovené na XVI. sjezdu KSČ k dalšímu upevnění obranné schopnosti naší socialistické vlasti a celého socialistického společenství, v boji za mír a společenský pokrok.

IX. sjezd KSČ — historický mezník ve vývoji naší strany, společnosti i Československé lidové armády

Vytyčení generální linie výstavby socialismu na IX. sjezdu KSČ zcela oprávněně považujeme za historický mezník ve vývoji naší strany, společnosti a armády. Formování této linie nebylo časově jednorázovou záležitostí, ale představuje ve své podstatě období od února 1948 do IX. sjezdu KSČ, ve kterém strana pod vedením Klementa Gottwalda ve složitých vnitřních i mezinárodních podmínkách stála bezprostředně před úkolem zajistit a upevnit únorové vítězství pracujícího lidu, zhodnotit dosažené výsledky společenského vývoje v ČSR, vypracovat strategickou linii výstavby socialismu, její obsah a také její postupnou realizaci v nejbližších letech.

Zajištění únorového vítězství pracujícího lidu nad reakcí, ve kterém získala pod vedením KSČ politickou moc dělnická třída a nastolila svou vládu — diktaturu proletariátu, bylo základním **politickým předpokladem** socialistického vývoje naší společnosti. KSČ prosadila v obrozené vládě Národní fronty, v národním shromáždění i v národních výborech přijetí řady opatření, zákonů i jejich realizaci, které ve svém celku znamenaly posílení politických a ekonomických pozic dělnické třídy a pracujícího lidu a oslabení pozic poražené dělnické buržoazie a jejích pomahačů.

K nejvýznamnějším opatřením patřilo přijetí Ústavy 9. května Ústavodárným národním shromážděním, která zabezpečila revoluční vymoženosti získané v národně demokratické revoluci i v procesu jejího přerůstání v revoluci socialistickou, uzakonila svrchovanou moc pracujícího lidu ve státě i rovnoprávnost českého a slovenského národa i ostatních národností. Ústava 9. května také nově formulovala vztah občanů k ochraně lidové demokratické zřízení: „Obrana státu a jeho lidové demokratické zřízení je vrcholnou povinností každého občana. Služba v lidové demokratické armádě Československé republiky je pro každého občana nejvyšší ctí.“ (Ústava 9. května. Praha 1951, s. 34.)

Významnou úlohu v procesu ujasňování generální linie výstavby socialismu sehrálo listopadové zasedání ÚV KSČ v roce 1948, na kterém Klement Gottwald v hlav-

ním referátu formuloval hlavní rysy budoucí linie výstavby socialismu v ČSR.

Jednání IX. sjezdu KSČ ve dnech 25. až 29. května 1949 završilo proces formování generální linie výstavby socialismu v Československu. Klement Gottwald ve sjezdovém referátu ve známých „10 bodech“ formuloval generální linii výstavby socialismu v ČSR, která byla tvůrčím uplatněním Leninova plánu výstavby socialismu, obecných zákonitostí výstavby socialismu i zkušeností Komunistické strany Sovětského svazu v konkrétních podmínkách Československa. Přístup Komunistické strany Československa k budování socialismu byl dokladem tvůrčího uplatnění obecných zásad marxismu-leninismu i příspěvkem k rozvoji marxisticko-leninské teorie o budování socialismu v průmyslově vyspělém státě. Byl potvrzením Leninových myšlenek, který již v roce 1916 napsal: „Všechny národy dospějí k socialismu, ... ale všechny k němu nedospějí úplně stejně, každý vnese do té či oné formy demokracie, do té či oné formy diktatury proletariátu, do takového či onakého tempa socialistického přetváření různých stránek života společnosti něco specifického.“ (Lenin, V. I.: O karikatuře marxismu a o „imperialistickém ekonomismu“. Spisy, sv. 23. Praha 1959, s. 71.) Na sjezdu přijatá linie, která řešila základní problémy strategie a taktiky strany v přechodném období od kapitalismu k socialismu, základní úkoly, metody i směry socialistické výstavby, je toho dokladem.

IX. sjezd KSČ potvrdil základní **zahraničněpolitickou orientaci Československa**, prověřenou dějinnou zkušeností našich národů z let Mnichova a druhé světové války i poválečného vývoje. „Známe naše přátele a víme, na koho se můžeme spolehnout v dobrém i zlém,“ zdůraznil K. Gottwald ve sjezdovém referátu. „My víme, kdo prolil nejvíce krve, abychom byli opět svobodní, víme také, odkud přišla svoboda v památném roce 1945. My víme, komu vděčíme za nezištnou pomoc při výstavbě republiky a při překonání poválečných obtíží. A poněvadž to víme, proto nás nikdo a nic od Sovětského svazu neodtrhne. Sovětský

svaz nám zaručuje nejen národní svobodu a státní nezávislost, ale Sovětský svaz stojí také v čele těch, kdož zápasí ve světě o udržení a upevnění míru, který je i nám, Čechoslovákům, tak drahý.“ (Gottwald, K.: Zpráva o činnosti ústředního výboru a dalších úkoly. Spisy, sv. 15. Praha 1961, s. 247.)

Na první místo v pořadí úkolů při výstavbě socialismu postavil IX. sjezd KSČ **budování materiálně technické základny socialismu** v průmyslu i zemědělství. Nástupem k realizaci tohoto úkolu se stal první pětiletý plán a linie IX. sjezdu KSČ k omezování a zatlačování kapitalistických prvků v zemědělství, obchodu a v řemeslné výrobě a postupný přechod k socialistické přestavbě vesnice, k vítězství socialistických vztahů ve všech odvětvích naší ekonomiky. Tak měly být vytvořeny materiální předpoklady k ekonomickému růstu socialistického státu, k růstu životní úrovně pracujících i k posílení branné připravenosti státu, ale také k vítězství socialistických vztahů ve všech oblastech života společnosti.

Politickým předpokladem realizace linie IX. sjezdu KSČ bylo **upevňování a rozvíjení socialistického státu** jako základního strukturálního prvku politického systému socialismu, jako nejdůležitějšího nástroje dělnické třídy v boji za socialismus. Významné místo bylo právem přisouzeno obrozené Národní frontě jako výrazu třídního svazku pracujícího lidu měst a venkova, národnostního svazku Čechů a Slováků, která svou činností v nové situaci musí vytvářet podmínky pro účast širokých mas pracujících na řízení a správě státu. Na IX. sjezdu KSČ bylo zdůrazněno, že celý státní aparát, zejména jeho ozbrojené složky, stejně jako národní výbory i organizace Národní fronty musí zvládnout všechny úkoly, které vyplývají z jejich úloh při výstavbě socialismu. Výstavba socialismu bude probíhat i po únoru cestou třídního boje. „V únoru byla reakce bita a poražena, ale nebyla a nemohla být dobita a zlikvidována. Reakce změnila jen formy a metody boje,“ zdůraznil Klement Gottwald. (Gottwald, K.: Zpráva o činnosti ústředního výboru a dalších úkoly. Spisy, sv. 15, s. 246.)

Velkou pozornost věnoval IX. sjezd KSČ úkolům **kulturní revoluce**. Zdůraznil nezbytnost výchovy nové inteligence, třídně a ideologicky spjaté s lidem, která by zaujala významné místo v národním hospodářství, ve veřejné správě, ve Sboru národních bezpečností, v armádě i ve veřejném životě.

Mimořádnou úlohu při realizaci generální linie výstavby socialismu měla silná, ideově jednotná, organizačně stmelená, akceschopná **Komunistická strana Československa**, vedoucí síla společnosti, která převzala plnou odpovědnost za další osudy našich národů. Z postavení strany jako vedoucí síly rodící se socialistické společnosti vyplývají náročné úkoly pro každého komunistu, který musí být bojovníkem za politiku strany, za její čistotu, za naplňování leninských norem v činnosti strany.

Součástí generální linie IX. sjezdu KSČ bylo i stanovení úkolů vojenské politiky strany a státu v podmínkách výstavby socialismu v Československu. Komunistická strana Československa v duchu marxisticko-leninského učení o jednotě budování i obrany socialistické vlasti stanovila požadavek vytvořit politické, ekonomické, ideologické i kádrové předpoklady pro **výstavbu armády socialistického typu**. Armády, která by se stala podle vzoru Sovětské armády mocensko-politickým nástrojem dělnické třídy a pracujícího lidu při obraně revolučních vymožeností socialismu.

Závěry obsažené v generální linii IX. sjezdu KSČ o zahraničně-politické orientaci ČSR, o rozvíjení materiálně technické základny socialismu, o upevňování a rozvíjení socialistického státu a státního aparátu, o kulturní revoluci spojené především s výchovou nové, socialistické inteligence i o upevňování vedoucí úlohy strany, dostaly také svůj konkrétní výraz v teorii i praxi vojenské politiky strany v padesátých letech. Promítaly se bezprostředně do poslání a charakteru naší armády, třídního složení velitelského sboru, do materiálně technické základny a materiálního zabezpečení naší armády, do bojové a politické přípravy. Naplňování generální linie IX. sjezdu KSČ v armádě však nebylo snadnou a lehkou záležitostí.

KSČ — důsledná realizátorka marxisticko-leninského učení o obraně socialistické vlasti

Proces realizace IX. sjezdu KSČ v armádě byl poznamenán celou řadou složitých vnitropolitických i zahraničně-politických faktorů, které působily nejen pozitivně, ale i negativně na vývoj v armádě.

Předúnorová armáda Československa ne-

byla typem buržoazní ani socialistické armády, ale přechodně existující armádou demokratickou, lidovou, odpovídající třídnímu charakteru politické moci ve státě — demokratické diktatuře lidu pod vedením dělnické třídy. V době rozhodujícího stře-

tu s buržoazní reakcí v únoru 1948 armáda svou neúčastí na politickém boji přispěla k vyřešení politické krize i zásadní otázky — politické moci ve státě.

Na její postoj v této době pozitivně působila skutečnost, že se zrodila v protifašistickém národně osvobozeneckém boji, upevnila se v procesu přerůstání národně demokratické revoluce v revoluci socialistickou, ve kterém také docházelo k postupnému plnění Košického vládního programu, ukládajícímu budovat naši armádu podle vzoru Sovětské armády, sjednotit organizaci, výcvik a výzbroj podle armády sovětské. Zvláště důležité bylo, že se formulovala z ozbrojených složek československého národně osvobozeneckého hnutí doma i v zahraničí, jejichž revolučním jádrem se staly naše jednotky v Sovětském svazu.

Avšak ve složení této armády, v ideové výchově i v řadě vojenskoprávních ustanovení existovaly přetrvávající buržoazní armády. Teprve únor 1948 umožnil splnění některých nedořešených úkolů národně demokratické revoluce, stanovených armádě v Košickém vládním programu. Svou úlohu sehrálo také vytvoření příznivých vnitropolitických i zahraničněpolitických předpokladů pro výstavbu československé armády jako armády nového typu.

Na realizaci vojenské politiky strany po únoru nepříznivě působila zhoršující se mezinárodní situace. Světový imperialismus v čele s USA v této době rozpoutal studenou válku, zosiloval mezinárodní napětí na počátku padesátých let natolik, že svět stál na pokraji světového válečného konfliktu.

V této mezinárodní situaci vystupoval do popředí požadavek urychleně realizovat opatření k posílení obranyschopnosti armád rodící se socialistické soustavy i naší armády jako mocenského ozbrojeného nástroje obrany socialistického státu proti vnějšímu i vnitřnímu nepříteli.

Významnou úlohu v této době sehrálo upevnění spolupráce, vzájemné pomoci i spojení naší republiky se Sovětským svazem a mezi lidově demokratickými státy. Tak upevnila své mezinárodní postavení a obranyschopnost.

Součástí tvorby vojenské politiky strany, která vrcholila a vyúsťuje na IX. sjezdu KSČ, bylo přijetí a postupná realizace některých opatření po únoru 1948, která směřují k upevnění armády jako mocenského ozbrojeného nástroje diktatury proletariátu, schopného naplňovat vnější i vnitřní funkci státu k obraně revolučních vymožeností. Charakter těchto opatření byl výrazem **postupné realizace základních le-**

ninských principů výstavby armády nového typu, které se svým způsobem staly součástí vojenskopolitické linie IX. sjezdu KSČ. K nejvýznamnějším opatřením můžeme zařadit: přijetí Ústavy 9. května, která vytvořila politické a právní předpoklady pro budování základů socialismu a jeho obrany; zvolení Klementa Gottwalda — předsedy Komunistické strany Československa prezidentem republiky, který z titulu své funkce se stal také vrchním velitelem branné moci; přijetí usnesení sekretariátu ÚV KSČ o výstavbě útvarových organizací a vytvoření řídicích stranických orgánů všech stupňů; přijetí opatření k očištění velitelského sboru armády a k doplnění velitelského sboru ve prospěch dělnické třídy; přijetí nového branného zákona apod.

Jednání IX. sjezdu KSČ, který završil proces formulování nové vojenské politiky strany, bylo pro příslušníky armády mimořádnou událostí. Velitelé a vojáci — delegáti sjezdu, řádně zvolení útvarovými organizacemi strany poprvé v historii se zúčastnili sjezdu strany.

IX. sjezd KSČ byl dokladem uplatňování leninské teze **o jednotě výstavby a obrany socialismu** jako jednoho ze základních východisek vojenské politiky strany, vyjádřené ve sjezdové linii.

Je až obdivuhodné, s jakou cílevědomostí, promyšleností, vycházející ze znalosti marxisticko-leninské teorie o obraně socialistické vlasti a z analýzy dosaženého vývoje v armádě, formuluje KSČ v tomto období základní úkoly, které musí vykonat v politické, organizační, ideové, kádrové a jiných oblastech k **upevňování vedoucí úlohy strany v armádě**.

KSČ v tomto období nejen v teorii, ale i v praxi uplatňuje vedoucí úlohu prostřednictvím svých orgánů, které mají přímý vliv na řešení všech závažných otázek obrany státu, formuluje základní cíle, směry a postupy upevňování obranyschopnosti země i bojovnosti ozbrojených sil. Vytváří organizační a ideové předpoklady pro uplatňování vedoucí úlohy strany na všech organizačních stupních výstavbou stranických organizací, které ovlivňují všechny rozhodující oblasti života armády, zabezpečuje výstavbu politických orgánů v armádě, zosobňujících jednotu služební a stranické činnosti, které jsou významným orgánem strany v armádě, pečují o přípravu i rozmístění kádru, které jsou schopny probíjet vojenskou politiku strany a také rozvíjet politickovýchovnou i organizační práci mezi všemi příslušníky armády, kteří rozhodují o splnění úkolů

bojové a politické přípravy i o upevňování marxisticko-leninského světového názoru.

Klement Gottwald v řadě svých projevů z té doby, kdy zaujímal stanovisko k otázkám výstavby armády a k jednotě armády a lidu, formuloval tyto základní požadavky na velitele lidové armády. Především je to věrnost dělnické třídě a pracujícímu lidu, politická věrnost v duchu marxismu-leninismu, věrnost našemu spolenectví se Sovětským svazem, princip proletářského internacionalismu a osvojení si poznatků sovětské vojenské vědy.

Nedílnou součástí tohoto procesu bylo **uplatňování třídního principu** při výstavbě velitelského sboru armády. Významnou úlohu v tomto směru sehrála poúnorová očista armády. Do konce roku 1949 odešlo z armády více než 22 % příslušníků velitelského sboru, kteří byli nahrazeni dělnickými a rolnickými kádry. O důsledném uplatňování třídního principu při výstavbě armády nového typu svědčí změny, které nastaly v sociálním a třídním složení velitelského sboru armády.

Jestliže v roce 1949 pocházelo pouze 34 % důstojníků z dělnických, rolnických a zřizeneckých rodin, v první polovině padesátých let vzrostl jejich podíl na 98,4 %, z toho 62,1 % pocházelo z dělnických rodin. V tomto období vzrostla také organizovanost velitelského sboru v KSČ (61,7 procent).

Při upevňování třídního profilu velitelského sboru armády sehrála důležitou úlohu nově vybudovaná síť škol důstojnického dorostu, vojenských učilišť i založení vojenského politického učiliště Josefa Hakena. Všechna tato opatření přispívala významným způsobem k výstavbě nového politického aparátu v armádě.

Úspěšná byla i realizace linie IX. sjezdu KSČ o **jednotě armády a lidu**. Komunistická strana Československa ve své praktické činnosti vycházela z toho, že objektivním základem principu jednoty armády a lidu je socialistické společenské a státní zřízení, že tato jednotka vyrůstá ze souladu charakteru socialistické armády, její funkce a revolučních cílů lidu. Byla si vědoma toho, že tento vztah je primárně třídně determinovaný, že socialistickou armádou spojuje s lidem společný vztah

k socialismu a k perspektivám jeho rozvoje i obrany, včetně třídně vyhraněného vztahu k nepřítelům socialismu vně i uvnitř socialistického státu.

Československá lidová armáda — jako armáda socialistického typu — byla od svého vzniku budována na **principu proletářského a socialistického internacionalismu**. KSČ při výstavbě naší armády usilovala od počátku o internacionální pojetí obrany socialismu, které je obecným principem výstavby armády socialistického typu. Základy realizace tohoto principu byly položeny v Československo-sovětské smlouvě o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci z 12. prosince 1943, v ustanovení Košického vládního programu o armádě a dále byly konkretizovány na IX. sjezdu KSČ.

V nových podmínkách, po únoru 1948, šlo především o důslednou realizaci leninských principů výstavby socialistické armády, tedy také o to, aby základem vojenskoodborné přípravy příslušníků armády, zvláště jejího velitelského sboru, se stala sovětská vojenská věda a zkušenosti Sovětské armády z druhé světové války. Výrazem tohoto úsilí bylo i vydání nových řádů a předpisů, vypracovaných na základě osvědčených řádů Sovětské armády i operativní řešení politické, kádrové i materiálně technické pomoci při zabezpečování obranyschopnosti státu.

Výrazem proletářského internacionalismu v praxi byla pomoc sovětských vojenských poradců, kteří po roce 1950 pomáhali ve školách, u útvarů, svazků i na složkách ministerstva národní obrany vychovávat zdatné velitele, politické pracovníky i pedagogy na vojenských školách.

Linie vojenské politiky strany, vytyčená na IX. sjezdu KSČ, jako organická součást generální linie výstavby socialismu, představovala jeden z nejvýznamnějších mezníků ve vývoji ČSLA.

Vědeckost, realnost závěrů a cílů, stanovených na IX. sjezdu KSČ, plně potvrdila praxe. V průběhu relativně krátké doby byly u nás pod vedením KSČ, v historicky krátké době vybudovány základy socialismu. Také vybudování silné a bojeschopné armády socialistického typu bylo výsledkem úspěšné realizace generální linie výstavby socialismu v ČSR.

V současné době Československá socialistická republika významně přispívá k posílení obranného úsilí států Varšavské smlouvy. Svými zásadními postoji se spolupodílí na formování mírové zahraniční po-

litiky zemí socialistického společenství, které má podstatný vliv na vytváření mezinárodních politických předpokladů pro budování rozvinuté socialistické společnosti.

Byly vytvořeny také podmínky pro vytvá-

čení nových náročných úkolů v oblasti vojenské politiky na XIV. sjezdu KSČ pro další upevnění internacionálního charakteru obrany, socialistického charakteru a bojové pohotovosti naší armády. Tuto strategickou linii v dalších vývojových etapách rozvinul a konkretizoval XV. a posléze XVI. sjezd KSČ.

Na těchto sjezdech bylo konstatováno, že naše armáda zásluhou soustavné pozornosti vedení strany a armády se stala moderní soudobou armádou vyspělé socialistické společnosti a má v současné době všechny potřebné materiální, technické a kádrové podmínky, které pozitivně ovlivňují její další vývoj, sílu a bojovou pohotovost.

Země socialistického společenství spolu s pokrokovými silami celého světa jsou dnes znepokojeny imperialistickou politikou neustálého stupňování horečného zbrojení, které zvyšuje nebezpečí jaderné katastrofy. USA podnikají akce, směřující k dalšímu zostřování politické konfrontace. Jedním z posledních kroků bylo zahájení urychleného rozmísťování nových jaderných kompletů v západní Evropě v listopadu 1983, které jako zbraně prvního úderu vážně ohrožují země socialistického společenství a porušují existující vojensko-strategickou rovnováhu.

Rozmísťování nových amerických jaderných prostředků nedaleko naší západní

hranice, spolu s dalšími militaristickými kroky imperialismu, nám nedovoluje bezstarostnost. Soudruh G. Husák na 9. zasedání ÚV KSČ v listopadu 1983 prohlásil, že militaristické kroky imperialismu ohrožující mír a bezpečnost v Evropě z naší strany vyžadují „**boj za udržení míru důsledně spojit s upevňováním obranyschopnosti našeho státu, s naší aktivní účastí na posilování obranné síly celého socialistického společenství**“ (Husák, G.: Jednotně a odhodlaně k plnění úkolů příštího roku. Rudé právo, 10. prosince 1983, s. 1.)

Vzniklá situace se bezprostředně dotýká vojenské politiky strany a celého života armády. Jak zdůraznil generální tajemník ÚV KSČ na uvedeném zasedání „nedílnou součástí úsilí o upevňování naší obranyschopnosti je péče o další zdokonaňování bojové a politické připravenosti našich ozbrojených sil. Předsednictvo ÚV KSČ a vláda ČSSR se jejich potřebami a úkoly soustavně zabývají a můžeme říci, že naše ozbrojené síly jsou na náležité úrovni, odpovíděně plní své povinnosti. Tváří i tvář vývoji mezinárodní situace je však nutné bojovou a politickou připravenost Československé lidové armády dále zvyšovat a dbát o její vybavení potřebnou moderní technikou. Stejně jako ostatní státy Varšavské smlouvy, vynakládáme na tyto účely nezbytné prostředky“ (Tamtéž.)